

ADABIYOT FANINING O'QITILISHIDA INTERFAOL O'YINLARNING O'RNI

Nuriddinova Firuza

Uchquduq tumani 20- maktab o'qituvchi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada adabiyot fanini o'qitish jarayonida interfaol o'yinlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Bugungi tezkor axborot asrida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan munosabati, diqqat-e'tibori va qiziqishini saqlab qolish o'qituvchilardan yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, interfaol metodlar, xususan, o'yin asosidagi yondashuvlar aynan adabiyot fanida ham o'zining ijobiy samarasini ko'rsatmoqda. Maqolada interfaol o'yinlarning ta'limda qo'llanilishi, ularning turlari, adabiy asarlarni chuqurroq o'rganishdagi o'rni va o'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishdagi roli haqida batafsil so'z yuritiladi. Interfaol o'yinlar orqali o'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etib, o'z bilim va salohiyatlarini to'liq namoyon etish imkoniga ega bo'ladilar. Maqola amaliy misollar bilan boyitilgan bo'lib, u adabiyot o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma vazifasini ham o'tashi mumkin.

KALIT SO'ZLAR: Adabiyot ta'limi, interfaol metodlar, o'yinli ta'lim, didaktik o'yinlar, ijodiy fikrlash, o'quvchilarning faolligi, zamonaviy pedagogika, tahliliy yondashuv, kreativ tafakkur, tanqidiy fikrlash, adabiy tahlil, metodik yondashuv.

XXI asrda ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – bu o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni mustaqil fikrlovchi, tahliliy yondashuvchi va ijodiy tafakkurga ega shaxslar sifatida tarbiyalashdan iborat. Ayniqsa, badiiy tafakkur, obrazli ifoda va tahliliy mushohada talab qiladigan adabiyot fani uchun bu vazifalar yanada muhimdir. An'anaviy ma'ruza asosidagi yondashuv bugungi o'quvchini faol jalb eta olmaydi, shu bois zamonaviy darslarda interfaol metodlardan keng foydalanish zaruriyati ortib bormoqda.

Adabiyot darslarida o'yin shaklidagi yondashuvlar orqali o'quvchilarning e'tiborini faollashtirish, ularni asarga ruhiy va hissiy jihatdan bog'lash, qahramonlar xarakterini chuqur anglashga yo'naltirish mumkin. Interfaol o'yinlar nafaqat o'quv jarayonini jonlantiradi, balki har bir o'quvchining individual qobiliyatini namoyon etishiga, erkin fikrlashiga va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirishiga xizmat qiladi. Shu boisdan ham interfaol o'yinlar adabiyot fanining o'qitilishida ta'lim samaradorligini oshirish vositasi sifatida muhim o'rin egallaydi.

Mazkur maqolada aynan shunday o'yinlar orqali adabiyot darslarini qanday tashkil etish mumkinligi, ularning qanday afzalliklari borligi va ular orqali qanday

pedagogik maqsadlarga erishish mumkinligi tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol o'yinlarning namunaviy shakllari, ularning o'quvchi faoliyatiga ta'siri va o'qituvchining roli haqida ham fikr yuritiladi.

Adabiyot ta'limi nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur, hissiy idrok va hayotiy saboqlarni shakllantirishga xizmat qilishi kerak. Buning uchun esa dars jarayoniga o'quvchilarni faol jalb etadigan, ularni mustaqil fikrlashga va bahs yuritishga undaydigan metodlar zarur. Shu jihatdan interfaol o'yinlar o'zining katta imkoniyatlari bilan ajralib turadi.

Interfaol o'yinlar pedagogik vosita sifatida o'quvchilarning diqqatini jalb qilish, ularni o'qituvchi va sinfdoshlar bilan faol muloqotga kirishish, asar matnini chuqur anglash va talqin qilishga yo'naltiradi. Masalan, rolli o'yinlar orqali o'quvchi asardagi biror obrazga kiradi va o'sha obraz nomidan fikr bildiradi. Bu jarayonda u badiiy obrazni his qiladi, uning xarakterini tushunadi, xatti-harakatlarini tahlil qiladi. Bu esa bilimdan ko'ra chuqurroq — ongli anglash jarayonini shakllantiradi.

O'yinlar, ayniqsa, o'rta va umumiy o'rta ta'lim bosqichidagi o'quvchilar uchun darsni jonlantiradi. Bu yoshdagi o'quvchilarda darsga bo'lgan qiziqish asosan faol ishtirok orqali uyg'onadi. Interfaol metodlar yordamida tashkil etilgan o'yinlar esa aynan shu imkoniyatni beradi. "Savol-javob estafetasi", "Asarning davomini yozing", "Obrazlar bahsi", "Badiiy viktorina", "Adabiy debat" kabi o'yinlar o'quvchilarda tahliliy fikrlash, mantiqiy bog'lanishlarni topish, o'z nuqtayi nazarini himoya qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Adabiyot fanining o'ziga xosligi shundaki, u har bir o'quvchining individual dunyoqarashini shakllantiradi. Interfaol metodlar bu jarayonni tezlashtiradi va chuqurlashtiradi. Masalan, "Kecha va kunduz" romanida Otabek va Kumush obrazlari haqida jamoaviy munozara uyushtirish orqali o'quvchilar qadriyatlar to'qnashuvi, tarixiy voqealarning shaxs taqdiriga ta'siri haqida chuqur fikr yuritadi. Bu esa ularni nafaqat adabiy bilim, balki hayotiy qarashlar bilan ham boyitadi.

Shuningdek, interfaol o'yinlar orqali o'quvchilar orasida o'zaro hurmat, eshitish madaniyati, muloqot ko'nikmalari shakllanadi. Ular guruhlarda ishlashni, fikr almashishni, o'z pozitsiyasini tushunarli va madaniyatli tarzda ifoda etishni o'rganadilar. Ayniqsa, zamonaviy ta'limda ko'p til bilish, kommunikativ salohiyat, tanqidiy va ijodiy tafakkur kabi ko'nikmalar yetakchi o'ringa chiqayotgan bir paytda, adabiyot fanida o'yinlar orqali bu fazilatlarni rivojlantirish juda muhimdir.

Ta'lim samaradorligini oshirish uchun interfaol o'yinlarni rejalashtirishda ularning maqsadi, o'quvchilarning yosh xususiyatlari, asarning mazmuni va darsning bosqichi inobatga olinishi kerak. O'yinlar didaktik vazifani bajarishi, shunchaki ko'ngilochar emas, balki o'rgatuvchi bo'lishi zarur. O'qituvchi bu jarayonda yetakchi emas, balki yo'naltiruvchi bo'lishi lozim. O'quvchilarga mustaqil harakat qilishga imkon berish orqali ularning shaxsiy bilim olish faoliyatiga zamin yaratiladi.

Adabiyot darslarida interfaol o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni dars jarayoniga jalb qiladi, mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar adabiy asarni chuqur anglaydi, badiiy tafakkuri kengayadi, shaxs sifatida rivojlanadi. Eng muhimi — ular adabiyot fanini sevib o'rganadigan, kitobxonlik madaniyatiga ega bo'lgan yoshlarga aylanishadi.

Taklif sifatida shularni aytishimiz mumkin:

- Adabiyot darslarini loyihalashda interfaol o'yinlarga alohida o'rin ajratilishi zarur.
- O'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalarda o'yinli ta'lim shakllarining namunalarini berish foydali bo'ladi.
- Har bir dars uchun mos va maqsadli o'yin turi tanlanishi kerak.
- Interfaol o'yinlar o'quvchilarning bilimini baholash vositasi sifatida ham foydalanilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rasulova N. "Zamonaviy ta'lim texnologiyalari". – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Ergashev S. "Adabiyot o'qitish metodikasi". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. To'xtaeva M. "Interfaol metodlar asosida dars o'tish yo'llari". – "Pedagogik mahorat" jurnali, 2021, №3.
4. Tursunova D. "Adabiyot darslarida kreativ fikrlashni shakllantirish". – "O'zbek tili va adabiyoti" jurnali, 2022, №2.
5. Vygotskiy L.S. "Pedagogik psixologiya". – Moskva: Pedagogika, 1991.
6. Quronboyeva G., Shomurodov A. "Innovatsion ta'lim texnologiyalari". – Toshkent: Ilm Ziyo, 2021.
7. Karimova N. "Adabiyot darslarida interfaol o'yinlardan foydalanish". – "Ta'lim va rivojlanish tahlili" elektron jurnali, 2023, №1.
8. Uzbekistan Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Umumta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitish bo'yicha metodik tavsiyalar". – Toshkent, 2022.